

СОЦІОЛОГІЧНІ НАУКИ

УДК 124.5(477)

Гоян І. М.

доктор філософських наук, декан філософського факультету, Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника (Україна, Івано-Франківськ), dekanat_filosof@pu.if.ua;

Максимович О. В.

кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії та соціології, Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника (Україна, Івано-Франківськ), maksumovuch@mail.ru

МОДЕРНІЗМ ТА ТРАДИЦІОНАЛІЗМ ЯК ЦИВІЛІЗАЦІЙНІ ТИПИ УКРАЇНСЬКОГО ЕТНОНАЦІОНАЛЬНОГО ХАРАКТЕРУ: ІСТОРИКО-СОЦІОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ II ЧАСТИНА

(I частина у науковому віснику "Гілея". – Вип. 87)

Розглянуто модернізм та традиціоналізм в сенсі цивілізаційних типів українського етнонаціонального характеру на основі праць представників періоду національно-культурного відродження в Україні.

Ключові слова: модернізм, традиціоналізм, парадигма, національно-культурне відродження, соціокультурний дискурс, ціннісні орієнтації.

Становлення політичних партій являло собою ключову інтенцію трансформації традиційної української ідентичності в хронологічному проміжку кінця XIX – початку XX ст. Ідейні передумови цього процесу засвідчують інтелектуальний дискурс епохи Модерну, в контексті якого легітимізовано природне право як принцип організації соціальної системи, методологічно обґрунтовано аспекти теоретичної й емпіричної раціоналізації влади, а отже, доведена необхідність ускладнення інституційної структури суспільства та пошуку шляхів презентації інтересів кожного окремого його учасника.

Соціал-демократичний напрям являв собою найавторитетніший і найвпливовіший вектор здійснення політичної діяльності у межах українського соціокультурного простору досліджуваного періоду. Програма Русько-української радикальної партії, під котрою підписалися М.Павлик, І.Франко, С.Данилович, Є.Левіцький, Р.Яросевич, була опублікована часописом "Народ" від 15 жовтня 1890 р. Цей політичний документ передбачав реалізацію таких завдань: "1) В справах суспільно-економічних змагаємо до переміни способу продукції згідно зі здобутками наукового соціалізму, т.є. хочемо колективного устрою праці і колективної власності средств продукційних. 2) В справах політичних хочемо повної волі особи, слова, сходин і товариств, печаті і сумління, забезпечення кожній одиниці, без різниці пола, якнайповнішого впливу на рішане всіх питань політичного життя; автономії громад, повітів, країв, у справах, котрі тільки їх дотикають; уділеню кождому народови можності якнайповнішого

розвою культурного. 3) В справах культурних стоїмо на ґрунті позитивної науки, за раціоналізмом в справах віри і реалізмом в штуці і домагаємося, щоби всі здобутки культури і науки сталися власністю всего народа" [17, с. 301]. З методологічного погляду наведений фрагмент програми є варіантом поєднання цінностей як народництва, так і модернізму. Вважаємо, що філософсько-аксіологічна платформа цього політичного документа зумовлена відмінними світоглядними орієнтаціями лідерів організації – І.Франка та М.Павлика. Як відомо, І.Франко надавав перевагу традиційному варіанту інтелектуального дискурсу, а М.Павлик – новаторському. Відмінність світоглядних орієнтацій простежувалася також у поглядах інших учасників наради з приводу створення Русько-української радикальної партії, що засвідчує прийняття, поряд із програмним документом організації, рішення про об'єднання народницької та москвофільської течій [17, с. 301].

Аналогічні соціально-політичні пріоритети підтримала також Соціал-демократична партія в Галичині, Револуційна українська партія, та ін. Аксіологічна перспектива соціал-демократичного вектора розкриває варіант поєднання цінностей традиційної та модерністичної парадигм. До задекларованих соціал-демократичними організаціями основ новаторської моделі варто віднести: економічні новації соціалістичного характеру, "повну волю особи і слова", громадських організацій, совісті; зрівняння в політичних правах чоловіків і жінок, поширення культурних досягнень серед широкого загалу населення. Водночас розглянуті програмні документи також фіксують аксіологічні пріоритети традиційної парадигми мислення: як от раціоналізм, реалізм, культурно-національний детермінізм. Як зауважують В.Степін та В.Толстих, соціальна трансформація супроводжується впровадженням демократичних принципів до цивілізаційних устроїв, де панують багатовікові авторитарні та деспотичні традиції [18, с. 30]. Перші спроби політичної самоорганізації українського суспільства за допомогою інструменту політичних партій, на наш погляд, являють собою трансформацію негативно навантаженої стереотипами соціокультурної відсталості, національно-державної меншовартості, традиційної української ідентичності на основі ідейних засновків Модерну.

Хронологічні координати самостійницького вектора здійснення політичного процесу збігаються, за періодизацією М.Рудницького, з третім періодом українського національно-культурного відродження. Політична незалежність України означена як можливість її об'єктивного існування у праці Ю.Бачинського "Україна irredenta". Оригінальним політичним документом самостійницького вектора в палітрі тогочасних політичних тенденцій є також про-

мова М.Міхновського “Самостійна Україна”, виголошена у Львові 1900 р. Цікава пам’ятка самостійницького вектора реалізації політичної думки – реферат ідеолога українського націоналізму Д.Донцова “Сучасне політичне положення нації і наші завдання” [19]. Мислитель, розкритикувавши ідею “демократизації Росії”*, обґрунтував доречність стратегії “політичного сепаратизму”. З методологічного погляду, сентенції Д.Донцова – це спроба модернізації “слабких” місць народницької світоглядної парадигми з погляду політичного аналізу. Зауважимо, що позиція Д.Донцова корелюється із парадигмою модернізму Е.Сміта. Окрім цього, Д.Донцов окреслив власну стратегію стосовно новаторських тенденцій українського соціокультурного дискурсу. Автор позитивно оцінює елементи світоглядної парадигми модернізму, які сприяють процесу державотворення й утвердженню націоналістичних принципів, натомість критикуючи елементи протилежного змісту.

Інтенції самостійницького вектора окреслені також у дослідженнях І.Франка. У жовтні 1900 р. на сторінках “Літературно–наукового Вісника” з’явилася його стаття “Поза межами можливого”, що роз’яснювала ситуацію ймовірності державного суверенітету України на початку ХХ ст. У першій половині статті автор окреслює проблему “можливості” такого повороту русла суспільно–політичної історії у формі аналогії з відомими історичними сюжетами. “Трецькі філософи–елеати рядом субтельних розумувань доказували неможливість усякого руху. Французький історик і політик Тьер доказував неможливість руху парової машини. Католицька церков часів гуманізму і Реформації в’язницею, тортуррами і кострами боронила погляду на неможливість кулястої форми землі, існування антиподів і існування інших сьвітів, заселених розумними істотами. А проте досвід показав і показує щодень, що всі ті неможливості – фальшиві, фікційні, виплоди чи то старої на віру повторюваної традиції, чи то суб’єктивного стану даного чоловіка, чи вкінці недотепності та недосконалості наших змислів, доки їх не окрилює критичний розум, опертий на детальнім вивченню і порівнянню фактів і явищ” [20, т. 45, с. 276–277]. Однак підсумок статті засвідчує, що державна незалежність станом на жовтень 1900 р., на думку автора, є лише ймовірністю, а не реальною, dokonаною можливістю: “Ідеал національної самостійности в усякім погляді, культурнім і політичнім, лежить для нас поки що, з нашої теперішньої перспективи, поза межами можливого” [20, т. 45, с. 285]. Ракурс оцінки самостійницьких тенденцій І.Франком змінився після подій 1905 р. У праці “Одвертий лист до галицької української молодіжи” відомий науковець висуває своїм читачам нове завдання, розв’язання якого повинна взяти на себе національно свідоме верства населення: “Перед українською інтелігенцією відкривається тепер, при свободніших формах життя в Росії, величезна дієва задача – витворити з величезної етнічної маси українського народу – українську націю” [20, т. 45, с. 404]. Самостійницький вектор – один з можливих (проте, на той час, історично втрачений) варіант трансформації традиційної української ідентичності.

Його базовими засновками були вартості традиційно–народницько–романтичного характеру: пріоритетність національного, ідеалізм, демократизм тощо. З–поміж новаторських світоглядних пріоритетів у межах самостійницького руху, варто виокремити тенденцію розташування інтелектуалізму (Ю.Бачинський, І.Франко) на позивному оцінковому полюсі соціокультурного дискурсу.

Події 1917 р. емпірично підтвердили припущення Д.Донцова щодо неспроможності суспільно–політичної концепції М.Драгоманова виступати в ролі ефективного інструменту геополітичної реалізації України в просторі об’єктивних обставин початку ХХ ст. “Доба Центральної Ради, продемонструвала сильні і слабкі сторони української революції. До перших слід віднести, за вдалим визначенням В.Винниченка, відродження нації, її швидку, хоч і недостатню політизацію... До других – відсутність необхідного політичного і державного досвіду в керманців Центральної Ради, їхню народницьку ідеологію, розуміння суверенної держави як засобу, а не самодостатньої мети” [16, с. 208]. Ідея федеративного устрою з оновленою демократичною Росією детермінувала політичне майбутнє України.

Соціальні трансформації перших десятиліть ХХ ст. конституювалися у світоглядних перспективах українського модернізму в “зворотньому порядку”. На цей час припадають етапи найуспішнішого становлення та розвитку вітчизняного новаторського руху, але негативний підсумок трансформаційних процесів у мистецькій діяльності транслюється у формі протиставлення світоглядних пріоритетів “еліти” та “людини середнього статусу”, яке набуває тенденції загострення прямо пропорційно із кризою і занепадом руху в середині ХХ ст. “Творчість в найширшому смислі стала тою мрією раба, єдиною формою повної свободи його та гармонією з самим собою, – пише М.Євшан – ... Се ніщо інше, як в першій мірі скарга на недостаток, плач над поневоленем та рабством укритих в ньому потенціальних сил; а потім, реакція, бажане іншого життя, будова ідеалу” [21, с. 548–549]. З другої половини 20–х років соціальні трансформації в просторі українського соціокультурного дискурсу постають у ролі імперативно–догматизуючого фактора занепаду вітчизняного новаторського руху. В межах української світоглядної парадигми модернізму діалектична, потенційно тоталітарна якість Модерну актуалізується особливо колоритно.

Монархічний напрям реалізації політичної діяльності конституювався після державного перевороту 29 квітня 1918 р. Він отримав теоретичне осмислення у творчому доробку віденського посла в уряді гетьмана П.Скоропадського – В.Липинського. Відомий дослідник В.Верстюк, інтерпретуючи діяльність й історичну долю уряду П.Скоропадського, стверджує: “Українське суспільство, деформоване і політично, і соціально за сотні років існування в імперській системі, просто було нездатним до суголосних форм політичного життя. Його роздирали суперечності. Ці суперечності й поготів далися знаки при спробі використати як об’єднуючі консервативні цінності. ... Можна говорити, що реальних, суто українських модернових консервативних цінностей практично не існувало. ... Таким чином, кон-

* “... надії на скору демократизацію Росії не знаходять собі оправдання в соціальній структурі сеї держави” [19, с. 12].

сервативна ідея спрацювала як детонатор при поваленні Центральної Ради, але для консолідації суспільства виявилася ще менш придатною, ніж ідея демократична [16, с. 210–211]. З філософсько-аксіологічного погляду, монархічний напрям – це актуалізація традиційно орієнтованих вартостей з атрибутами романтичної ідеології.

Комуністичний вектор української суспільно-політичної думки початку ХХ ст., виявився найпрогресивнішим з позиції кореляції стосовно аспектів парадигми модернізму. Іntenції марксизму простежуються у діяльності футуристів, представників теоретико-філософського авангарду, конструктивістів. Однак, несумісність декларацій і гасел комуністичної партії з об'єктивними економічними, політичними, культурними й іншими формами здійснення механізму влади суттєво підірвали довіру населення, частини політичної еліти та інтелігенції до ідеалу комуністичного суспільства. Діалектична, потенційно тоталітарна перспектива Модерну постає домінуючою тенденцією вітчизняного соціокультурного дискурсу в другій половині 20-х років. Імперативне утвердження пролетарської світоглядної парадигми транслюється в просторі українського модернізму в формі латентного приставлення об'єктивної й ідеальної дійсності (М.Хвильовий, В.Підмогильний, та ін.).

Цікавим аспектом вітчизняного соціокультурного дискурсу першої половини ХХ ст. була діалектика у межах комуністичного напрямку реалізації політичної діяльності, інтернаціоналізму та націоналізму. Питання суверенітету України являло собою пункт розходження інтересів вітчизняних і російських комуністів. Уже перший з'їзд Комуністичної партії (більшовиків) України (5–12 липня, Москва) зафіксував питання суверенітету України як “камінь спотикання” у стосунках українських і російських комуністів [15, т. 6, с. 368]. Питання національного самовизначення українського пролетаріату на початку ХХ ст. актуалізувалося авторами, нажал, маловідомої нині книги “До хвилі. Що діється на Україні і з Україною”*. Дилема національної/інтернаціональної орієнтації Комуністичної партії України широко дискутувалася в українському інтелектуальному просторі перших десятиліть ХХ ст., що засвідчують публікації на сторінках часописів Києва, Харкова, Одеси, Львова та інших міст України. Вважаємо, ця дискусія може бути предметом окремого наукового дослідження, оскільки становить оригінальну спробу аналізу, зіставлення і проведення демаркаційної межі серед двох домінуючих векторів здійснення політичного процесу в ХХ ст. Комуністичний варіант соціальних трансформацій в Україні презентує історично невдалу спробу модернізації традиційної української ідентичності на основі окремих аспектів парадигми модернізму. Однак, з погляду цілісності дослідження іntenцій вітчизняного соціокультурного

дискурсу, його не варто замовчувати або ж залишати поза увагою.

Отже, вітчизняні історико-соціальні та суспільно-політичні перетворення злам ХІХ–ХХ ст. дають змогу констатувати трансформаційні іntenції в просторі тогочасного соціокультурного дискурсу. Передумови формування народництва з елементами романтизму – русифікаторська політика, демографічна структура українського соціуму, революційні перетворення в господарсько-економічному секторі – водночас детермінували характер світоглядних орієнтацій та ідейно-теоретичні аспекти українського модернізму. Останні пояснюють логіку і причини соціокультурної опозиції прихильників народництва, з одного боку, та модернізму – з іншого.

Підсумовуючи історичний екскурс трансформаційних процесів українського суспільства рубежу ХІХ–ХХ ст., заценуємо на принциповій важливості цього періоду для пояснення реалій сьогодення. Дійсно, каменем спотикання між прихильниками новаторського способу світобачення/відношення /діяльності та прихильниками традиціоналізму виявилися компоненти етнонаціонального характеру. З одного боку, прагнення модерністів втілити в життя власні засади та ідеали призводили до критики національного способу світобачення, з іншого – безкомпромісне шанування компонентів етнонаціонального характеру часто виливалося у “хуторянство”, “ненькуватість”, “кумівство” та інші форми примітивізації, а подекуди і компрометації традиціоналізму як цивілізаційного типу українського етнонаціонального характеру. Висловлена точка погляду вельми переконливо презентована в міркуваннях учасника товариства “Молода муза”, П.Карманського: “Ми, “молодомузці”, – стверджував учасник львівської модерністичної групи, – може, навіть тільки інстинктом, – відчували, що Європа женеється вперед, тоді як ми, галичани, сидимо скам'янілі на гранітних основах традиційної побутовщини, “неньковатости”, примітивізму й сентименталізму. Нас уже не захоплювали зтривілізовані щоденним уживанням канонічні крилаті фрази: “Праця єдина з неволі нас вирве” (при одночасному неробстві загалу) і “учіться брати мої, думайте, читайте!” (при цілковитій неграмотності і імунізованні загалу від думання). Ми хотіли на правду працювати, учитися і думати, та й домагалися від загалу того самого” [23, с. 126]. Тож не дивно, що значна частина прихильників парадигми модернізму критикувала традиціоналізм як спосіб світобачення загалом, та цивілізаційний тип – зокрема.

Однак в межах даного хронологічного проміжку можемо також віднайти і достатньо переконливі та виважені праці, у котрих йдеться про необхідність узгодження ідеалів новаторського способу світобачення /відношення/діяльності та традиційного. Нажал, роботи цих дослідників (М.Сріблянський, А.Товкачевський, В.Петров, та ін.) досі залишаються за лаштунками дискурсів даної проблематики.

Всупереч загальнопоширеним твердженням, емпіричні дослідження автентичних джерел доводять, що в просторі українського соціокультурного дискурсу існували не лише критичні інтерпретації модернізму. Внаслідок наукового аналізу публікацій “Української хати” виявлено маловідомий дотепер вітчизняний

* “Ми гадаємо, що ми висловимо свою пошану і до України, і до Вас, т. Ленін, коли побажемо широ Україні свого Леніна. ... як же буде з “самовизначенням”? Чого напр., приєднується Україна: чи тому, що вона висловила за об'єднання (факти свідчать притивне), чи тому що є “південна Росія”? І яка Україна приєднується? Чи буде приєднана Галичина, Україна по той бік Волочіска? Де треба спинитися, щоб сказати: годі, далі “не наше”, далі “самовизначилися” за нас?” [22, с. 99-100].

варіант концептуального обґрунтування передумов становлення, світоглядних перспектив і теоретичних основ парадигми модернізму з соціально-філософської позиції. Осмислення модернізму, здійснене в дослідженнях М.Сріблянського й А.Товкачевського, становить теоретичне обґрунтування, що є ознакою автентичності, зрілості, виваженості, вітчизняного дискурсу модернізму. Оригінальні розвідки М.Сріблянського й А.Товкачевського дають змогу виокремити структурні елементи соціально-філософської концепції модернізму, яка враховує інтенції та специфіку українського соціокультурного дискурсу. В працях мислителів обґрунтовано індивідуалізм як вихідну позицію соціально-філософської рефлексії; розглянуто та пояснено динаміку, причини і передумови конституювання новаторських тенденцій; виокремлено модернізуючі й антимодернізуючі фактори українського соціокультурного простору; пояснено в перспективі аспекти парадигми модернізму феномен культури, логікою буття якої мислителі вважали національну ідею; диференційовано феномен масової культури, різновидів і способів її буття, названо причини антагонізму індивідуальної та масової культури, окреслено динамічність і статичність як атрибутивні параметри буття культури, а також виокремлено теоретичний і практичний рівні існування культури; фахово пояснено причини опозиції парадигм модернізму та народництва в українському соціокультурному просторі.

В якості підсумку цієї публікації на розгляд наукового співтовариства виносимо теоретичну спробу типологізувати та узагальнити соціокультурні відмінності модернізму та традиціоналізму в межах українського етнонаціонального характеру, здійснену на основі аналізу та узагальнення автентичних праць та критичної літератури. Виходячи із низки опрацьованих теоретико-методологічних та першоджерельних матеріалів, пропонуємо вирізняти три групи відмінностей модернізму та традиціоналізму. Це зокрема: по-перше, відмінності ідей, засад, принципів, концепцій; по-друге, відмінності ознак; по-третє, відмінності проявів (явищ). Відмінності даних цивілізаційних типів розглядаємо в методологічній перспективі співставлення (а не протиставлення), звертаючись до постулатів теорії трансформації, котра становить адекватну концептуальну схему розуміння особливостей соціокультурної динаміки загалом, та, зокрема, явищ модернізації.

Так, цивілізаційному типу модернізму притаманні такі ідеї, засади, принципи, концепції: індивідуалізм; плюралізм; антинормативізм; імморалізм; релятивізм; лібералізм; ірраціоналізм; динамізм; фрагментарність; креативність; контекстуальність; критика ідеї природної неперервної традиції; пріоритетність цінностей свободи, права, справедливості, знання; домінування мотивацій, пов'язаних із майбутнім; перевага змісту над формою. Натомість цивілізаційному типу традиціоналізму властиві: колективізм; суб'єктивізм; монізм; догматизм; консерватизм; раціоналізм; статичність; системність; репродуктивність; субстанційність; критика постулатів історичної свідомості на користь ідеї природної неперервної традиції; пріоритетність цінностей історико-

культурного, прагматичного змісту; домінування мотивацій, ментально пов'язаних із минулим; перевага форми над змістом.

Характерними ознаками модернізму є: лінійність, дезінтегрованість, фрагментарність (мозаїчність), ситуативність соціальної структури; гармонійний, рівнозначний розподіл сфер впливу соціальних інститутів; домінування правових відносин; аксіологічна децентрованість суспільства; лінійно-поступовий характер суспільного розвитку. Натомість, ознаками традиціоналізму виступають: ієрархічність, інтегрованість, цілісність, сталість соціальної структури; монополізація соціального контролю одним, рідше кількома соціальними інститутами; домінування відносин, зумовлених традиціями, звичаями, авторитетом окремих особистостей чи соціальних груп; аксіологічна центрованість суспільства; траєкторія суспільного розвитку традиційно орієнтованого суспільства набуває характеру циклічного повторення.

Прояви (явища) цивілізаційного типу модернізму: опозиція системно-соціальних та духовно-культурних сфер суспільного життя; раціоналізація влади, що зумовлює ускладнення інституційної структури; еволюція комунікаційних систем, пришвидшення темпів соціальної взаємодії; у мережі громадської думки переважають конструктивні настрої; присутні явища кризи ідентичностей; пріоритетними є мотивації ментально пов'язані із майбутнім; яскраво простежуються явища опозиції еліти та широкого загалу. Натомість проявами (явищами) традиціоналізму є: інтеграція системно-соціальних та духовно-культурних сфер суспільного життя; догматизація (рідше містифікація) влади, що зумовлює спрощення інституційної структури; сповільнення темпів соціальної взаємодії; громадська думка пасивна; переважають настрої споглядального типу; відсутні явища кризи ідентичностей; домінують мотивації ментально пов'язані із минулим; простежується автономізація еліти в соціальній структурі суспільства.

Запропонована концептуальна схема інтерпретації модернізму та традиціоналізму як цивілізаційних типів українського етнонаціонального характеру постанала на основі аналізу та узагальнень тривалих дискурсів українського модернізму на сторінках періодики, довідкових видань, окремих праць. На наше переконання, дослідження українського етнонаціонального характеру крізь призму зіставлення цивілізаційних типів модернізму та традиціоналізму передбачає з'ясування можливостей пришвидшення темпів трансформаційних перетворень суспільства, досягнення позитивних підсумків процесів модернізації. Зазначена проблематика актуальна, також, з погляду інтенцій розвитку вітчизняних соціогуманітарних студій, адже, незважаючи на достатньо широку панораму наукових пошуків в напрямі її розв'язання, дотепер залишається відкритим питання методологічної схеми трактування модернізму та традиціоналізму як концептів і прагматичних конструктів українського етнонаціонального характеру.

Список використаних джерел

1. Сріблянський М. Боротьба за індивідуальність // Українська хата: літературно-науково-громадськ. і економічн. ілюстр. місячник. – К.: Друкарня "П.Барського", 1912. – № 2. – С. 96–108.
2. Черниш Н. Одна, дві чи двадцять дві України: соціологічний аналіз соціальних ідентичностей представників

грехо покоління мешканців Львова і Донецька [Електр. ресурс]. – Режим доступу: http://www.duh-i-litera.kiev.ua/duh-i-litera/11-12/1_print.htm

3. Максимович О. Проблема періодизації українського модернізму: теоретико-методологічний аспект // Тези звітної наукової конференції філософського факультету / Відп. за випуск В.Мельник. – Львів: Видавн. центр Львів. нац. ун-ту ім. І.Франка, 2006. – С. 113.

4. Хабермас Ю. Модерн – незавершений проект // Вопр. філософії. – М., 1992. – № 4. – С. 40–53.

5. Козловски П. Современность постмодерна // Вопр. философии. – М., 1995. – № 10. – С. 85–94.

6. Лосик О. Феномен свободи у французькому дискурсі постмодернізму: дис. ... канд. філос. наук. Спеціальність 09.00.03 – соціальна філософія та філософія історії / Львів. нац. ун-т ім. І.Франка. – Львів, 2005. – 206 с.

7. Постмодернизм: энциклопедия. – Мн.: Интерпрес–Сервис, Книжный дом, 2001. – 1040 с.

8. Ничкало С.А. Мистецтвознавство: коротк. тлумачн. словник. – К.: Либідь, 1999. – 208 с.

9. Сріблянський М. Етюд про футуризм // Українська хата: літературно-науково-громадськ. і економічн. ілюстр. місячник. – К.: Друкарня “П.Барського”, 1914. – № 6. – С. 449–465.

10. Максимович О.В. Максимович О. Ідейно-теоретичні джерела становлення українського модернізму // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. – Тернопіль, 2005. – № 13. – Серія: Філософія. – С. 153–157.

11. Лисьяк–Рудницький І. Історичні ессе: в 2 т. / перекл. з англ. М.Бадік, У.Гаврилів, Я.Грицак та ін. – К.: Основи, 1994. – Т.1. – 554 с.

12. Семчишин М. Тисяча років української культури (Історичний огляд культурного процесу). – Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто: вид-во НТШ, 1985. – Б-ка українознавства: Т. 52. – 550 с.

13. Катаєв С. Консервативні та модернізаційні компоненти соціокультурної трансформації // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – К., 2000. – № 1. – С. 76–81.

14. Лапін Н. Проблеми соціокультурної трансформації // Вопр. философии. – М., 2000. – № 6. – С. 3–17.

15. Тисяча років української суспільно-політичної думки: у 9 т. – К.: Дніпро, 2001. – Т. 5. – Кн. 1. – (XIX ст.). – 512 с.; – Кн.2. – (Кінець XIX – початок XX ст.). – 550 с.; Т.6. – 520 с.

16. Історія України / В.Ф. Верстюк, О.В. Гарань, О.І. Гуржій та ін.; за ред. В.А. Смолія. – К.: Альтернативи, 1997 – 416 с.

17. Програма руско-української радикальної партії // Народ. Орган руско-української радикальної партії. – Львів: Народня друкарня В.Манецького, 1980. – Рік I. – Ч. 20. – С. 301–303.

18. Степін В.С., Толстух В.И. Демократія і судьба цивілізації // Вопр. философии. – М., 1996. – № 10. – С. 3–18.

19. Донцов Д. Сучасне політичне положення нації і наші завдання (Реферат, виголошений на II Всеукраїнським студентським з'їзді в липні 1913 р. у Львові). – Л.: Вид-во Укр. студент. союзу, 1913. – 31 с.

20. Франко І. Зібрання творів: у 50 т. – К.: Наукова думка, 1976–1986. – Т. 34. – 543 с.; Т. 37. – 673 с.; Т. 45. – 571 с.

21. Свшан М. Суспільний і артистичний елемент в творчості // Літературно-науковий Вісник. – К.: Друкарня 1-ої Київськ. друк. спілки, 1911. – Т.53. – Кн.3. – С. 547–555.

22. Мазлах С. Шах-рай В. До хвили. Що діється на Україні і з Україною? – Саратов: Видання Саратовського Укр. Відділу Народного комісаріату справ національних, 1910. – 101 с.

23. Карманський П. Українська богема. – Львів: Олір, 1996. – 144 с.

References

1. Sribljans'kyj M. Borot'ba za individual'nist' // Ukrai'ns'ka hata: literaturno-naukovo-gromads'k. i ekonomichn. iljustr. misjachnyk. – K.: Drukarnja “P.Bars'kogo”, 1912. – № 2. – S. 96–108.

2. Chernysh N. Odnа, dvi chy dvadcat' dvi Ukrai'ny: sociologichnyj analiz social'nyh identychnostej predstavnykiv tr'oh pokolin' meshkanciv L'vova i Donec'ka [Elektr. resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.duh-i-litera.kiev.ua/duh-i-litera/11-12/1_print.htm

3. Maksymovych O. Problema periodyzacii ukrai'ns'kogo modernizmu: teoretyko-metodologichnyj aspekt // Tezy zvitnoi' naukovoi' konferencii' filofs'kogo fakul'tetu/ Vidp. za vypusk V.Mel'nyk. – L'viv: Vydavn. centr L'viv. nac. un-tu im. I.Franka,

2006. – S.113.

4. Habermas Ju. Modern – nezavershennyj proekt // Vopr. filosofii. – M., 1992. – № 4. – S.40–53.

5. Kozlovski P. Sovremennost' postmoderna // Vopr. filosofii. – M., 1995. – № 10. – S. 85–94.

6. Losyk O. Fenomen svobody u francuz'komu dyskursi postmodernizmu: dys... kand. filoz. nauk. Special'nist' 09.00.03 – social'na filosofija ta filosofija istorii' / L'viv. nac. un-t im. I.Franka. – L'viv, 2005. – 206 s.

7. Postmodernizm: jenciklopedija. – Mn.: Interpres–Servis, Knizhnyj dom, 2001. – 1040 s.

8. Nychkalo S.A. Mystectvoznavstvo: korotk. tлумачn. slovnyk. – K.: Lybid', 1999. – 208 s.

9. Sribljans'kyj M. Etjud pro futurizm // Ukrai'ns'ka hata: literaturno-naukovo-gromads'k. i ekonomichn. iljustr. misjachnyk. – K.: Drukarnja “P.Bars'kogo”, 1914. – № 6. – S. 449–465.

10. Maksymovych O.V. Maksymovych O. Idejno-teoretychni dzherela stanovlennja ukrai'ns'kogo modernizmu // Naukovi zapysky Ternopil's'kogo nacional'nogo pedagogichnogo universytetu imeni Volodymyra Gnatjuka. – Ternopil', 2005. – № 13. – Serija: Filosofija. – S. 153–157.

11. Lysjak–Rudnyč'kyj I. Istorychni esse: V 2 t. / Perekl. z angl. M.Badik, U.Gavryliv, Ja.Grycak ta in. – K.: Osnovy, 1994. – T. 1. – 554 s.

12. Semchyshyn M. Tysjacha rokiv ukrai'ns'koi' kul'tury (Istorychnyj ogljad kul'turnogo procesu). – N'ju-Jork; Paryzh; Sydnej; Toronto: vyd-vo NTSh, 1985. – B-ka ukrai'noznavstva: T. 52. – 550 s.

13. Katajev S. Konservatyvni ta modernizacijni komponenty sociokul'turnoi' transformacii' // Sociologija: teorija, metody, marketyng. – K., 2000. – № 1. – S. 76–81.

14. Lapin N. Problemy sociokul'turnoj transformacii // Vopr. filosofii. – M., 2000. – № 6. – S. 3–17.

15. Tysjacha rokiv ukrai'ns'koi' suspil'no-politychnoi' dumky: U 9 t. – K.: Dnipro, 2001. – T.5. – Kn.1. – (XIX st.). – 512 s.; – Kn.2. – (Kineč' XIX – pochatok XX st.) – 550 s.; T.6. – 520 s.

16. Istorija Ukrai'ny / V.F. Verstjuk, O.V. Garan', O.I. Gurzhij ta in.; Za red. V.A. Smolija. – K.: Al'ternatyvy, 1997 – 416 s.

17. Programa rusko-ukrai'ns'koi' radykal'noi partii // Narod. Organ rusko-ukrainskoi radykal'noi partii. – L'viv: Narodnja drukarnja V.Manjeckogo, 1980. – Rik I. – Ch. 20. – S. 301–303.

18. Stepin V.S., Tolstyh V.I. Demokratija i sud'ba civilizacii // Vopr. filosofii. – M., 1996. – № 10. – S. 3–18.

19. Doncov D. Suchasne polityчне положення нації і наші завдання (Referat, vygoloshenyj na II Vseukrai'ns'kim students'kim z'i'zdi v lypni 1913 r. u L'vovi). – L.: Vyd-vo Ukr. student. sojuza, 1913. – 31 s.

20. Franko I. Zibrannja tvoriv: U 50 t. – K.: Naukova dumka, 1976–1986. – T.34. – 543 s.; T.37. – 673 s.; T. 45. – 571 s.

21. Jevshan M. Suspil'nyj i artystychnyj element v tvorčosti // Literaturno-naukovyj Visnyk. – K.: Drukarnja 1-oi' Kyi'vs'k. druk. spilky, 1911. – T.53. – Kn. 3. – S. 547–555.

22. Mazlah S. Shah-raj V. Do hvyli. Shho dijat' sja na Vkrai'ni i z Ukrai'noju? – Saratov: Vydannja Saratov's'kogo Ukr. Viddilu Narodnogo komisariatu sprav nacional'nyh, 1910. – 101 s.

23. Karmans'kyj P. Ukrai'ns'ka bogema. – L'viv: Olir, 1996. – 144 s.

Goyan I. N., Doctor of philosophical sciences, Dean of the Faculty of Philosophy, Vasyl Stefanyk Prycarpathian National University (Ukraine, Ivano-Frankivsk), dekanat_filosof@pu.if.ua;
Maksymovych O. V., PhD, Associate Professor, Department of Philosophy and Sociology, Vasyl Stefanyk Prycarpathian National University (Ukraine, Ivano-Frankivsk), maksumovuch@mail.ru

Modernism and traditionalism as a civilized types of Ukrainian ethnic national character: historical and sociological analysis

Modernism and traditionalism were analyzed in terms of civilization types of Ukrainian ethnic national character based on works of the representatives of the period of national and cultural renaissance in Ukraine.

Keywords: modernism, traditionalism, paradigm, national and cultural revival, socio-cultural discourse, value orientations.

Гоян И. Н., доктор философских наук, декан философского факультета, Прикарпатский национальный университет им. Василия Стефанюка (Украина, Ивано-Франковск), *dekanat_filosof@pri.if.ua*;

Максимович О. В., кандидат философских наук, доцент кафедры философии и социологии, Прикарпатский национальный университет им. Василия Стефанюка (Украина, Ивано-Франковск), *maksimovych@mail.ru*

Модернизм и традиционализм как цивилизационные типы украинского этнонационального характера: историко-социологический анализ

Рассмотрены модернизм и традиционализм в смысле цивилизационных типов украинского этнонационального характера на основе трудов представителей периода национально-культурного возрождения в Украине.

Ключевые слова: модернизм, традиционализм, парадигма, национально-культурное возрождение, социокультурный дискурс, ценностные ориентации.